

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ביצה

פרק שני

סוגיה יג: הקרבת נדרים ונדבות ביום טוב

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

© כל הזכויות שמורות למחבר

סוגיה יג: הקרבת נדרים ונדבות ביום טוב

רקע

סוגייתנו עוסקת בדין הקרבת נדרים ונדבות ביום טוב. סוגיה זו אינה הלכה למעשה, אבל מפני חשיבותה, ומפני השלכותיה על הבנת דין "מתוך" נלמד אותה ברמה בסיסית.

מקורות

- א. גמ' יט. כא. "מתני' ב"ש אומרים מביאין שלמים... משלחן גבוה קא זכו"
 ב. תוס' יב. ד"ה השוחט
 רשב"א יב. ד"ה גמ' תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבדימי
 ג. רמב"ם הל' חגיגה פ"א הל' ח-י

רשב"א יב. ד"ה גמ' תני תנא

גמ' תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבדימי השוחט עולת נדבה ב"ט לוקה אמר ליה דאמר לך מני בית שמאי היא וכו'. הקשו בתוס' אמאי אפקא מדב"ה הא אינהו נמי אית להו בפרק ב' דמכילתין נדרים ונדבות אין קרבים ב"ט כדתנן אמרו להם ב"ש לב"ה נדרים ונדבות יוכיחו שמותרים להדיוט ואסורין לגבוה אמרו להם ב"ה מה לנדריים ונדבות שאין קבוע להם זמן דאלמא לב"ה אין קרבין, והעלו אותה בקושיא, וי"ל דפלוגתא היא לקמן בפ"ב לב"ה אם נדרים ונדבות קרבין ב"ט או לא ור' יצחק בר אבדימי ס"ל כמ"ד התם דנדרים ונדבות קרבין ב"ט.

הסבר הסוגיה

בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן אבל לא עולות ובית הלל אומרים מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן. [משנה יט.]

נחלקו בית הלל ובית שמאי בהקרבת קרבנות שאין קבוע להם זמן, האם ניתן להקריבם ביום טוב. שלמי חגיגה, שהם קורבנות המועד והדיוט מותר באכילתם, קרבים לכולי עלמא ביום טוב. עולות ראייה שהם קורבנות המועד והדיוט אסור באכילתם, קרבים לבית הלל ואין קרבים לבית שמאי. שלמי נדבה, שאינם קורבנות המועד והדיוט מותר באכילתם, וכל שכן עולות נדבה, שהדיוט אסור באכילתן, אסורות בהקרבה לבית שמאי. בשיטת בית הלל נחלקו תנאים ואמוראים, יש הסוברים שבית הלל אוסרים הקרבת נדרים ונדבות ביום טוב, יש הסוברים שבית הלל מתירים הקרבת שלמי נדבה ביום טוב, ואולי יש המתירים אף הקרבת עולות נדבה ביום טוב.

ניתן לפרש את מחלוקת בית הלל ובית שמאי בשלושה מישורים שונים:

תורת אמך, ביצה יט-כא.

א. מחלוקת בגזרת הכתוב ייחודית להקרבת קורבנות.

ב. מחלוקת בגדרי מלאכת אוכל נפש.

ג. מחלוקת בדין מתוך.

שני המישורים הראשונים מפורשים בסוגייתנו, המישור השלישי נידון בפרק ראשון [יב]. המישור הראשון נידון בתחילת הסוגיה [ט]. עולא מפרש שבית שמאי דורשים את הפסוק "והגותם אותו חג לה' שבעת ימים" [ויקרא כג, מא], "חג' - חגיגה אין עולת ראייה לא", ובית הלל דורשים "לה" - כל דלה" - מותר להקריב כל קרבנות המועד, אבל נדרים ונדבות אינם כלולים בדרשה זו, ואסור להקריבם ביום טוב.

המישור השני נידון בסוף הסוגיה [כ]. הגמ' מביאה שתי ברייתות שבהן בית הלל לומדים היתר הקרבת קורבנות ביום טוב קל וחומר מאכילת הדיוט, "ומה במקום שכירתך שתומה כירת רבך פתוחה במקום שכירתך פתוחה אינו דין שכירת רבך פתוחה וכן בדין שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקן".

בין שני המישורים הללו יש נפקא מינה לענין נדרים ונדבות. לפי המישור השני "שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקן", מותר להקריב ביום טוב כל קרבן אפילו נדרים ונדבות ואפילו עולות נדבה. לפי המישור הראשון התורה ריבתה מ"לה" רק עולות ראייה שהן קרבנות המועד.

על הנפקא מינה הזו יש להעיר שתי הערות:

א. ניתן לומר ששלמי נדבה קרבים ביום טוב אף לפי המישור הראשון. כיוון שהבעלים אוכלים מהקרבן, שחיתתו מהוה שחיטה גם לצורך הדיוט [בסוף הסוגיה (כא). הגמ' מעלה אפשרות לדחות הבנה זו, ש"כהנים כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו" והשחיטה מוגדרת כשחיטה לצורך גבוה בלבד].

ב. הגמ' מביאה שתי ברייתות הלומדות את שיטת בית הלל מקל וחומר, והגמ' אומרת שהברייתות חולקות האם נדרים ונדבות קרבים ביום טוב. לפי דרכנו צריך לומר שיש הבדל מהותי בין שתי הברייתות, השניה לומדת את הדין מקל וחומר, הראשונה אינה לומדת מקל וחומר אלא מפסוקים, והקל וחומר מלמד ש"לכם" אינו ממעט אכילת גבוה אלא רק מלאכה לצורך כותים וכלבים.

בפרק ראשון [יב] רבי יצחק בר אבדימי אומר שהשוחט עולת נדבה ביום טוב אינו לוקה לבית הלל, מפני שיש להם דין "מתוך". הראשונים מקשים כיצד דבריו מתיישבים עם סוגייתנו המביאה שיש אוסרים הקרבת נדרים ונדבות ביום טוב. הראשונים מתרצים שאלה זו בשתי דרכים:

הרשב"א [יב]. ד"ה גמ' תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבדימי מפרש שדינו של רבי יצחק בר אבדימי תלוי במחלוקת האם נדרים ונדבות קרבים ביום טוב. רבי יצחק בר אבדימי סובר שנדרים ונדבות קרבים ביום טוב, ועולא חולק ולדעתו נדרים ונדבות אינם קרבים ביום טוב.

לדעת הרשב"א עולא חולק על דין "מתוך". ניתן להבין שהוא אינו סובר דין "מתוך", ניתן להבין שהוא סובר שדין "מתוך" נאמר בהוצאה והבערה ולא נאמר בכישול [תואם לשיטת הרמב"ם פ"א ה"ד], ניתן

מהדורה ראשונית ללא הגהה

להבין שהוא סובר דין "מתוך" אבל אוסר מדרבנן מפני שאין הנאה להדיוט משחיטה זו [הרשב"א והרא"ה (יט. ד"ה אמר עולא) מעלים סברא זו], ניתן להבין שהוא חולק על רבי יצחק בר אבדימי בגדרי דין "מתוך", שניהם סוברים שיש דין "מתוך" רק כשיש במלאכה צורך המועד, רבי יצחק בר אבדימי סובר שצורך גבוה מוגדר כצורך המועד, ועולא סובר שצורך גבוה אינו צורך המועד, ואסור מהתורה להקריב נדרים ונדבות [סברא זו מביא הרא"ה].

תוס' (יב. ד"ה השוחט) מתרץ בדרך שונה. תוס' מפרש שעולא מודה לרבי יצחק בר אבדימי שיש דין "מתוך", והלאו "כל מלאכה לא יעשה בהם" אינו אוסר הקרבת נדרים ונדבות ביום טוב. עולא אוסר הקרבת נדרים ונדבות מדין "לכם", ולכן לדעתו המקריב נדרים ונדבות עובר על איסור עשה ואינו לוקה.

נראה להסביר שהראשונים נחלקו בהבנת דין "לכם". הרשב"א והרא"ה סוברים שדין "לכם" מגדיר את דיני איסור מלאכה ביום טוב. התורה הגדירה שהיתר "אך אשר יאכל לכל נפש" הוא רק כשאכילה "לכם" לצורך הדיוט. תוס' סובר שדין "מתוך" מתיר כל אכילה שיש בו צורך יום טוב, אפילו כשהיא לצורך גבוה, ודין "לכם" הוא גזרת הכתוב מיוחדת שאוסרת הקרבת קרבנות באיסור עשה.

סיכום

נחלקו תנאים ואמוראים האם מותר להקריב שלמי נדבה ועולות נדבה ביום טוב. האוסר הקרבת עולות נדבה חייב להניח שלש הנחות, והמתיר הקרבתן צריך לדחות רק אחת מהן:
 א. מלאכת אוכל נפש מתירה רק מלאכת הדיוט ולא מלאכת גבוה.
 ב. דין "וחגותם אותו חג לה'" מתייחס לקרבנות המועד ואינו מתייחס לנדרים ונדבות.
 ג. דין "מתוך" אינו מתיר הקרבת נדרים ונדבות.

הראשונים נחלקו בדעת עולא בדין "מתוך". הרשב"א והרא"ה סוברים שעולא חולק על רבי יצחק בר אבדימי, והם סוברים שדין מתוך אינו מתייחס לנדרים ונדבות מפני שאינם לצורך הדיוט [אם עולא סובר כך רק מדרבנן, אין הכרח שהוא חולק על רבי יצחק בר אבדימי]. תוס' סובר שעולא אינו חולק על רבי יצחק בר אבדימי, ודין "מתוך" מתיר איסור מלאכה ביום טוב, ונדרים ונדבות אסורים באיסור עשה מדין "לכם".

הסובר שאין מקריבים ביום טוב אפילו שלמי נדבה חייב להניח הנחה נוספת. הוא חייב לסבור שלמרות שהבעלים אוכלים חלקם משלמי נדבה, הם אינם מוגדרים כמאכל הדיוט, מפני ששחיטתם לצורך גבוה, והדיוט שאוכל אוכל משולחן גבוה.

הלכה

הרמב"ם [הל' חגיגה פ"א ה"ח] פוסק שנדרים ונדבות אינם קרבים ביום טוב.